

**2007 MALÎ YILI GENEL VE KATMA BÜTÇE
KANUN TASARILARI İLE 2005 MALÎ YILI GENEL
VE KATMA BÜTÇE KESİN HESAP KANUNU
TASARILARININ PLAN VE BÜTÇE
KOMİSYONU GÖRÜŞME
TUTANAKLARI**

10.11.2006

İÇİNDEKİLER

- ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
- ENERJİ PİYASASI DÜZENLEME KURUMU
- ULUSAL BOR ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
- ELEKTRİK İŞLERİ ETÜT İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
- TÜRKİYE ATOM ENERJİSİ KURUMU
- MADEN TETKİK VE ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
- PETROL İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
- DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

.....

BAŞKAN – Efendim, teşekkür ederiz biz de Sayın Kumkumoğlu'na.

Sayın Akif Hamzaçebi...

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Trabzon) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, Sayın Bakan, Plan ve Bütçe Komisyonunun değerli üyeleri; ben, konuşmama, Hükümet neler vaat etmişti, neleri yaptı ve yapamadı şeklinde bir değerlendirmeye başlamayacağım. Evvelki yıllarda bu tip değerlendirmeleri yaptık. Böyle bir değerlendirme yaparsak söyleyeceğimiz şeyler var şüphesiz. Elektrik faturasındaki TRT payının hâlâ kaldırılmamış olmasından, enerji kaynakları üzerindeki finansman amaçlı vergilerin düşürülmemesine kadar söyleyeceğimiz birçok şey var. Ancak şu anda enerji sektöründe bunları söyleyemeyecek kadar çok ciddi bir süreçle, ciddi bir durumla karşı karşıya olduğumuzu düşünüyorum. Sorunların daha çok biriktirildiği, enerji maliyetlerindeki artışların bir şekilde çeşitli mekanizmalar kullanılmak suretiyle piyasaya yansıtılmadığı, ama yansıtılmayan bu mekanizma nedeniyle toplum olarak çok daha büyük maliyetlerle gerçekte ileride karşı karşıya kalacağımızın farkındayız.

Yine, enerji kaynakları üzerindeki finansal amaçlı vergilerin indirilmemiş olması nedeniyle, enerjide enerji KİT'leri arasındaki bu çapraz sübvansiyon uygulamasının meydana çıktığı ve maliyetlerin bir şekilde fiyat mekanizmasına yansıtılmamasının temel nedenlerinden birisinin de yine bu finansman amaçlı vergiler olduğunu biliyoruz.

Değerli arkadaşlar, Türkiye'de enerji tüketimi dünya ortalamasının ve gelişmekte olan ülkeler ortalamasının üzerinde artıyor. Yıllık programda yer alan rakamlara göre, Türkiye'de enerji tüketimi, son yıllarda, bir önceki yıla göre yüzde 6'nın üzerinde yer alan bir oranda artıyor. 2003 yılında bu oran yüzde 6,5, 2004'te yüzde 6,3, 2005'te yüzde 7,2, 2006'da yüzde 6,6 ve 2007'de de, 2006'ya kıyasla, elektrik enerjisi tüketiminde yüzde 6,9'luk bir artış öngörülmüş. Bu rakamlar, Bakanlar Kurulunun yayınladığı Yıllık Programda yer alan rakamlar. Dünya ortalaması yüzde 2,4 gelecek

dönem için, 2001, 2025 yıllarını kapsayan bir dönem için yapılan projeksiyon, bu dönemde dünyada elektrik tüketimi yılda ortalama yüzde 2,4 oranında artacaktır. Latin Amerika ve gelişmekte olan Asya ülkelerindeki ortalama artış oranı yüzde 3,3, sanayileşmiş ülkelerde ise yüzde 1,7 oranında bir artış var. Türkiye 2020 yılına kadar yaklaşık her yıl yüzde 6 ile 8 arasında bir artış eğilimini yaşayacak gözüküyor. Elektrik enerjisi her sene bu oranda artacak.

Enerji talebinin bu oranda artacak olması, doğal olarak, bu enerjiye artan talebi nasıl karşılayacağımız sorusunu gündeme getirmektedir. Benimsenen model, bu Hükûmetten önce de, bu Hükûmetin de benimsemiş olduğu model, artan enerji ihtiyacı nedeniyle yapılacak yatırımları özel sektörün yapmasıdır. Özel sektörün böyle bir yatırım ortamına girebilmesi için, her şeyden önce, Türkiye’de bir enerji piyasasının oluşmuş olması gerekir.

Yasalara baktığımızda bu konuda 2001 yılından bu yana birçok adım atıldığını görüyoruz. 2001 yılında çıkarılan Elektrik Piyasası Kanunu, 2001’de yine çıkarılan Doğalgaz Piyasası Kanunu, 2003 yılında çıkarılan Petrol Piyasası Kanunu, 2005 yılında çıkarılan LPG Piyasası Kanunu gibi kanunlar enerji piyasasını düzenleyen temel kanunlar olarak mevzuatımızda, sistemimizde yerini almış durumda. Bütün bu yasalara baktığımızda, bunların hepsinin ortak bir ilkesi olduğunu görüyoruz, bir ilkeler demetine sahip olduğunu görüyoruz. Birincisi, yeterli miktarda enerji sağlanacaktır. İkincisi, enerjide arz güvenliği olacaktır. Kesintisiz enerjiye sahip olabilmek için enerji arzının bir güvenlik içinde olması gerekir. Üçüncüsü, yine, bu enerjinin, sağlanacak olan enerjinin çevreye duyarlı olması gerekir, çevreye saygılı bir enerji politikasının olması gerekir. Yine, enerjinin uygun fiyattan, serbest piyasada, rekabet ortamında oluşan uygun bir fiyattan onu tüketenlere ulaştırılması gerekir. Bütün yasaların, enerjiyi piyasasını düzenleyen bütün yasaların ortak noktası budur. Varsayım nedir bütün bunların arkasında? Enerji piyasasında gerçekten bir rekabet olursa, enerji fiyatları düşecektir, bundan tüketiciler, sanayi sektörü en fazla yararı sağlayacak, bütün bunların ortak sonucu, sanayi sektörü de sağlamış olsa, tüketici refahında bir artış olacaktır.

Şimdi, mademki varsayımlarımız bunlar, benimsediğimiz model bu. O halde, Türkiye’de artan enerji ihtiyacına paralel olarak enerji yatırımlarının yapıyor olması gerekir. Bu yatırımları mademki özel sektör yapacak, piyasanın bu özelliklere sahip olması gerekir. Bu özelliklere sahip olan bir piyasamız yok ise, artan enerji ihtiyacını karşılayacak yatırımları yapamamak gibi bir tehlikeyle karşı karşıya kalırız demektir.

Bugünkü piyasa yapısına baktığımızda, piyasa gerçek maliyetleri yansıtmaktan uzak bir yapıya sahiptir. Eğer piyasa gerçek maliyetleri yansıtmıyorsa, bu piyasaya serbest piyasa demek mümkün değildir, böyle bir piyasaya hiç kimse girmek istemez.

Piyasamızın yapısı, bu yasaları çıkarırken zaten bu özelliklere sahip değildi. Ama yasaları çıkardıktan sonra da serbest piyasa özelliğine sahip olmadı. Piyasanın yapısına baktığımızda, piyasanın, piyasadaki elektrik üretiminin yüzde 61’inin -bu rakamlar bir yıl öncesinin rakamları, belki şimdi biraz daha farklı olabilir- kurulu güçte en büyük paya sahip Elektrik Üretim AŞ ve bağlı ortaklıkları ile özelleştirilecek santrallere ait olduğunu görüyoruz.

Yine, mobil santraller, yap-işlet-devret ve yap-işlet santralleri bunun yüzde 24’üne sahip. Otoprodüktörler yine ürettikleri elektrik enerjisinin belli bir kısmını piyasaya arz ediyor olması nedeniyle, kurulu gücün, kendi kurulu güçlerinin piyasaya arz ettikleri bölümünün yüzde 10 olduğu hesaplanıyor. Yani, yüzde 61, yüzde 24, yüzde 10 dersek, yaklaşık yüzde 95 oranındaki bir bölüm serbest piyasa şartlarında fiyatı belirlenemeyen bir elektrik enerjisi olmaktadır. Serbest piyasa şartlarında fiyatı belirlenebilecek olan bölüm sadece yüzde 5’tir.

Ayrıca, Türkiye’de kurulu santrallerin önemli bir bölümünün yap-işlet-devret, yap-işlet santrallerinin ürettikleri elektrik enerjisinin belli bir fiyattan kamu tarafından satın alma zorunluluğu ve yükümlülüğü nedeniyle daha doğrusu, bu maliyetin de fiyatlara olduğu gibi yansıtılma gerçeği nedeniyle, bu da serbest piyasa oluşumunun önündeki en büyük engellerden birisidir. Bir kere mevcut piyasa yapımız bu. Bu nedenle, serbest bir piyasadan söz etme imkânı yoktur. Hükûmetin gerek Yıllık Programda gerek Hükûmet programlarında veya çok çeşitli platformlarda söylediğinin aksine, böyle bir piyasa yok. Böyle bir piyasaya doğru da gitmiyoruz, gidemiyoruz. Neden gidemiyoruz? Şimdi, gazetelere geçti, birçok kimse konuyu izledi, görüyor. Bir tabloya...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Toparlar mısınız Sayın Hamzaçebi.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Devamla) – Toparlıyorum Sayın Başkan.

Şimdi, elektrik enerjisi üretiminde doğal gaz giderek artan bir paya sahip. Gelecekte bu payın daha da artması gibi bir sürecin içerisindeyiz. Doğal gazı BOTAŞ ithal ediyor. BOTAŞ, ithal ettiği doğal gazı üç gruba, başlıca elektrik enerjisi üreten üç gruba veriyor. Bir, TETAŞ’a veriyor. TETAŞ, biliyorsunuz, yap-işlet-devret ve yap-işlet santrallerinden elektrik enerjisi alan veya elektrik enerjisini onlara ürettiren bir kurumumuz. Onlara ürettiriyor, oradan aldığı elektriği de TEDAŞ’a veriyor. BOTAŞ başka kime doğal gaz veriyor? Elektrik Üretim AŞ’ye veriyor, birkaç santral nedeniyle ona veriyor. Başka kime veriyor? Özel sektöre veriyor. Özel sektördeki kendi sorumluluğu altında, belli bir fiyat garantisıyla, kamunun alım yükümlülüğünün olmadığı özel sektör bu. Üçüncü grup olarak ona veriyor. Yine bir başka grup dağıtım şirketleridir. Bir başka grup da, elektrik enerjisi üretmeyen grup da belediyelerdir.

BOTAŞ, bu gruplara, bu saydığım gruplara yurt dışından ithal etmiş olduğu doğal gazı satmaktadır değerli arkadaşlar. Doğal gaz fiyatı dünyada artıyor. Artan fiyatlar nedeniyle, doğal olarak, BOTAŞ, doğal gaz maliyetini, kimlere sattıysa, onlara yansıtmak zorundadır. Ancak, sanıyorum, bu beş gruptan dağıtım şirketleri ve özel sektörü bir kenara bırakırsak, maliyetleri yansıttığı şirketlerden bu faturanın karşılığını tahsil edememektedir. Yani, doğal gaz ithal eden BOTAŞ, sattığı doğal gazın bedelini sadece özel sektör kuruluşu ile dağıtım şirketlerinden tahsil edebiliyor. Bunlar da toplam içerisinde çok küçük bir yüzdeye sahiptir. TETAŞ’tan tahsil edemiyor. Elektrik Üretim AŞ’den tahsil edemiyor, belediyelerden, Ankara Büyükşehir Belediyesinden tahsil edemiyor, başka Büyükşehir belediyeleri varsa, Sayın Bakan bilgi verirse mutlu olurum. BOTAŞ böyle bir tabloyla karşı karşıya. Buna karşılık, BOTAŞ ithal ettiği doğalgazın faturasını, zamanında ithal ettiği ülkelere ödemek zorundadır. Ödemesi zamanında olacak; ama, alacaklarını...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Tamamlayabilir miyiz.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Devamla) – ...zamanında tahsil edemeyen bir BOTAŞ’la karşı karşıyayız. BOTAŞ’ın bu şekilde tahsili gecikmiş olan alacağının ne olduğunu ben Sayın Bakandan, belediyeler ve diğer kurumlar itibarıyla öğrenmek istiyorum. Bu rakamın 4,5-5 milyar dolar civarında olduğu ifade edilmektedir, bu rakam doğru mudur? BOTAŞ alacağını tahsil edemediği için, personeline maaş ödemek için bankalardan kredi almak zorunda kalmıştır. Böyle bir KİT yönetimi düşünmüyorum değerli arkadaşlar.

Devam edelim, TETAŞ Eylül 2006’da fiyatını artırdı, yüzde 23,9 oranında TETAŞ fiyatını artırdı, TETAŞ sorunu çözmüş gözüküyor. BOTAŞ’tan aldığı doğalgazın maliyetinin artıyor olması nedeniyle TETAŞ fiyatını artırdı. TETAŞ elektriği kime satıyor yalnız, TEDAŞ’a satıyor. Peki, TEDAŞ, TETAŞ’a olan borçlarını ödeyebiliyor mu? Ben, gereğince ödeyemiyor diye biliyorum; yanılıyorsam

Sayın Bakan düzeltsin. TETAŞ'ın maliyeti, çünkü, kilovat maliyeti 13 yeni kuruş düzeyinde, satış fiyatı 12 kuruş düzeyinde; yani, maliyetinin daha altında bir fiyatla satış yapan bir TEDAŞ söz konusu. Ucuz elektriğe hiç kimse itiraz etmez değerli arkadaşlar, ben de etmiyorum. Ucuz elektriği satabildiğimiz ölçüde, devam edebildiğimiz ölçüde edelim; ama, bunun maliyeti ne oluyor, bu maliyet birikiyor, bir gün toplum olarak çok daha büyük bir maliyetle mi karşı karşıya kalacağız, bunu sorgulamak zorundayız. Çok daha büyük bir fatura, yarın, öbür gün tüketicinin, sanayicinin önüne konulacak mıdır, bunu bilmek zorundayız. Şu anki tablo, bu maliyetlerin...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Evet, son cümlelerinizi alalım.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Devamla) - ...biriktirildiğini ve halının altına süpürüldüğünü gösteriyor.

Elektrik Üretim A.Ş., yine, TEDAŞ'a elektriğini satıyor. TEDAŞ aynı maliyet ve satış fiyatı problemi nedeniyle BOTAŞ'a olan yükümlülüklerini zamanında ödeyemiyor. Ankara'da havaalanına giden yol son derece güzel oldu, Sayın Büyükşehir Belediye Başkanını tebrik ediyorum. Diğer alt yapı yatırımları da gayet güzel. Ancak, bütün bunlar BOTAŞ'ın doğalgaz parasıyla yapıyorsa bunu da bilmek zorundayız. Yani, biz, doğalgaz parasıyla... BOTAŞ, personelinin maaşı için bankadan kredi alıyor da, bu kredi faizleri Hazineye yük olarak biniyor, biz bununla yol yapıyorsak, bunu bilmek zorundayız. Böyle dolambaçlı yollara gitmeyelim, Ankara Büyükşehir Belediyesine bir dış kredi bulalım, bir kredi bulalım bir şekilde, maliyetini açıkça görelim, bu yolları yine yapalım, bu yolları yapmayalım demiyorum; bu yollara ihtiyacımız var. Ama, böyle maliyetleri gizleyerek, toplumdan saklayarak, bütçelere yansıtmayarak nereye kadar devam edebiliriz.

Bakın, yıllık programdan ben bir cümle okumak istiyorum, kamu iktisadi teşebbüsleri bölümünde, sayfa yetmiş iki. TEDAŞ'ın tahsilat sorununun devam etmesi, diğer enerji KİT'lerinin 2006 yılında da nakit açısından sıkıntı yaşamamasına sebep olmuştur. Söz konusu tahsilat oranında bir iyileşme olmaması, kuruluşların yaşayacakları finansal sıkıntıyı derinleştirmenin yanı sıra, serbestleştirme ve özelleştirme çalışmalarını da olumsuz yönde etkileyebilecektir. 2006 yılı içerisinde Özelleştirme Fonundan TEDAŞ'a enerji KİT'lerinin içinde bulunduğu nakit sıkıntısını hafifletmek amacıyla 600 milyon YTL, yatırım ihtiyacını karşılamak amacıyla 314 milyon YTL transfer yapılmıştır. Ayrıca, TEDAŞ'ın tarifelerinin girdi maliyetlerindeki artışa bağlı olarak değiştirilememesi de, özelleştirme öncesinde kuruluşun finansal yapısını bozmuştur. Bu sıkıntıların 2007 yılında devam etmemesi ve TEDAŞ'ın yatırımlarını kendi kaynaklarıyla finansa edebilecek bir kâr düzeyine ulaşabilmesi için satış tarifelerinin artırılması programlanmıştır. Yani, Bakanlar Kurulu diyor ki: Biz tarifeleri 2007 yılında artıracamız, zam yapacağız diyor. Özelleştirmede biz ne yapıyoruz, özelleştirme, KİT'leri satıyoruz, aldığımız geliri enerji KİT'lerine veriyoruz, bir bölümünü veriyoruz, enerji KİT'lerinin fiyatlarını biraz tutabilmek için. Yarın özelleştirilecek bir şey kalmayacak, elde edeceğimiz gelir kalmayacak, enerji KİT'lerini acaba hangi kaynaktan finansa edeceğiz.

BAŞKAN – Evet, Sayın Hamzaçebi...

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Devamla) – Bitiriyorum son cümlelerim.

Sayın Bakanın, gerçekten, heyecanı benim de hoşuma gidiyor, bu konudaki heyecanı; ama, bu rakamlar, Sayın Bakanın bu heyecanını doğrulamıyor, destekleniyor. Yani, bu heyecanın bir yere varmasını ben arzu ediyorum; ama, bu heyecan, maalesef, bir yere ulaşacak gibi gözüküyor veya bu Cem Yılmaz'ın Hokkabaz filmi çok büyük iş yapıyor Sayın Bakan, sizin için o sıfatı kesinlikle kullanmam söz konusu olamaz; ama, şu tablo hokkabazlıktan da daha ileride bir beceriyi, bir şeyi gösteriyor diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

Sözlerimi burada bitiriyorum.

Bakanlığın bütçesinin hayırlı olmasını diliyorum. Sayın Bakana çalışmalarında başarılar diliyorum.

Teşekkür ederim.